

Andrzej Czyżewski, Anna Matuszczak

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

ZMIANY W BUDŻECIE ROLNYM POLSKI NA 2017 ROK

CHANGES IN THE POLISH AGRICULTURAL BUDGET FOR 2017

Słowa kluczowe: budżet rolny, budżet środków europejskich, KRUS, UE

Key words: agricultural budget, Budget of European Funds, Agricultural Social Insurance Fund, EU

JEL codes: E62, H50, H60, Q18

Abstrakt. Celem przeprowadzonych analiz było wskazanie na zmiany ilościowe i jakościowe, które zaszły w wydatkach zapisanych w ustawie budżetowej na 2017 rok w działach dotyczących rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych wraz z KRUS i budżetem środków europejskich w stosunku do 2016 roku. Porównanie te jest o tyle zasadne, że po wielu latach prowadzenia względnie konsekwentnej krajowej polityki rolnej, zauważalne jest odmienne podejście ustawodawcy do finansowania wielu obszarów sektora rolnego. Można zapytać, czy jest to renacjonalizacja wydatków w krajowym budżecie rolnym w warunkach spadającej puli funduszy z budżetu środków europejskich, czy jeszcze nie.

Wstęp

W ustawie budżetowej na 2017 rok w działach dotyczących rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych wraz z KRUS i budżetem środków europejskich (BŚE) obserwuje się zmiany, które wskazują na odmienne kierunki finansowania działań i instytucji w sektorze rolnym w stosunku do lat poprzednich. Od 2010 roku następuje sukcesywny spadek udziału wydatków na sektor rolny (rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne) w ogólnym budżecie krajowym. Z uwzględnieniem świadczeń na rzecz KRUS udział ten sukcesywnie maleje, jednak w mniejszym stopniu. Podobne zjawisko występuje w odniesieniu do udziału w krajowym produkcie narodowym brutto (PKB). Wszystko to pozwala sformułować ogólniejszy wniosek, co do malejącej roli krajowego budżetu rolnego w strategii kształtowania wydatków publicznych. Jednak wyraźną tendencją od kilku lat było to, że udział BŚE zmieniał tę sytuację przez odpowiednie wsparcie wydatków w budżecie rolnym Polski. Tendencje te uległy częściowym zmianom.

Material i metodyka badań

Celem artykułu jest ukazanie zmian ilościowych i jakościowych, które zaszły w wydatkach zapisanych w ustawie budżetowej na 2017 rok w działach dotyczących sektora rolnego w stosunku do 2016 roku. W analizach bezpośrednio porównano wielkości budżetowe przeznaczone na sektor rolny z roku 2017 roku w relacji do roku poprzedniego, a w przypadku zagregowanych pozycji także w stosunku do lat wcześniejszych, w celu ukazania tendencji. Badania przeprowadzono na podstawie projektów ustaw budżetowych w częściach dotyczących rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych, a także KRUS i BŚE. Przeanalizowano dynamikę i strukturę wydatków w zasygnalizowanych działach.

Wydatki ogółem w budżecie rolnym

Wydatki ogółem zaplanowane w budżecie rolnym na 2017 rok na rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne, KRUS, krajowe i w ramach BŚE wyniosą w 2017 roku 48 414,867 mln zł, w tym krajowy budżet rolny (KBR) 27 611,503 mln zł, tj. 57,03%. W 2016 roku było to 53 760,038 mln zł, KBR zaś wynosił 26 642,524 mln zł, czyli 49,6%. Liczby te podkreślają zmianę jakościową,

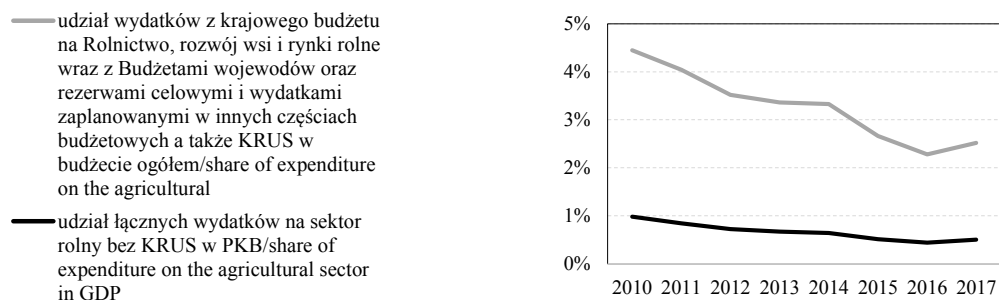
która zachodzi w budżecie rolnym Polski na 2017 rok. Zdecydowanie maleją łączne wydatki budżetowe realnie o 11,24%, z tym że realnie rosną nieco wydatki z krajowego budżetu – o 2,34%, a istotnie maleją środki z budżetu Unii Europejskiej (UE), realnie ponad jedną czwartą, a nominalnie o 6480,725 mln zł. Trudno powiedzieć, czy to już oznacza renacjonalizację wydatków w KBR, ale na pewno jest to krok w tym kierunku.

Uszczegóławiając, wydatki łączne z krajowego budżetu na rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne wraz z budżetami wojewodów oraz rezerwami celowymi i wydatkami zaplanowanymi w innych częściach budżetowych wniosą 9686,675 mln zł i będą realnie o 13,97% wyższe (prognozowana stopa inflacji 1,3%) niż w 2016 roku (w 2016 roku były one realnie niższe o 8,6% niż w 2015 roku). Wliczając wydatki budżetowe na KRUS ogólna kwota wydatków wzrasta do 27 611,503 mln zł, tj. realnie o 2,34% więcej niż w 2016 roku (w 2015 roku było to realnie o 1,88% mniej niż w 2014 roku, sukcesywny zaś spadek tej kwoty w granicach 1-5% utrzymywał się corocznie od 2010 roku). Stanowi to 2,52% wydatków budżetu państwa bez KRUS (w 2016 roku było to 2,28%, w 2015 – 2,66%, w 2014 – 3,33%, w 2013 – 3,36%, w 2012 – 3,52%, w 2011 – 4,04%, a w 2010 – 4,45%, rys. 1).

Tak więc w 2017 roku wystąpił wzrost tego udziału o 0,24 p.p. Niemniej w okresie 7 lat wystąpił łączny spadek o 1,93 p.p. Jeśli uwzględnić wydatki na KRUS, to udział budżetu rolnego w wydatkach budżetu państwa wynosi 7,18% i jest on o 0,05 p.p. niższy niż w 2016 roku (w 2016 roku był on 0,54 p.p. niższy niż w 2015 roku, a w 2015 wskaźnik ten był o 0,66 p.p. niższy niż w 2014). Sytuacja w tym zakresie ulegnie więc w 2017 roku kolejny raz względnemu pogorszeniu w odniesieniu do lat poprzednich. Warto też podkreślić, iż wskaźnik łącznych wydatków w KBR na 2017 rok zostanie osiągnięty przy realnie niższym poziomie planowanych wydatków na KRUS o blisko 3,02% w stosunku do 2016 roku. Sytuacja w 2016 roku była inna, gdyż wydatki na KRUS były wówczas o 3,3% wyższe w stosunku do 2015 roku [Czyżewski, Matuszczak 2013].

Udział łącznych wydatków na omawiany sektor w PKB (bez KRUS) w 2017 roku wyniesie 0,50%, podczas gdy w 2016 roku wyniósł 0,44%, w 2015 – 0,51%, w 2014 – 0,64%, w 2013 – 0,67%, w 2012 – 0,72%, w 2011 – 0,84%, a w 2010 – 0,98%. Tak więc w relacji do PKB udział ten jest blisko o połowę niższy niż w 2010 roku. W 2017 roku będzie on jednak o 9,81% wyższy niż w 2016 roku, a w 2016 roku był o ok. 14% niższy niż w 2015 roku. Z uwzględnieniem wydatków na KRUS udział w 2017 roku wyniesie 1,41% w porównaniu do 1,43% w 2016 roku, 1,49% w 2015, 1,69% w 2014, 1,67% w 2013, 1,7% w 2012, 2,0% w 2011 oraz 2,1% w 2010 (rys. 1).

Będzie więc on mniejszy w 2017 roku o blisko jedną trzecią w porównaniu z 2010 oku. Powyższe porównania dowodzą, iż KBR od 7 lat sukcesywnie maleje w formule udziałowej względem PKB. Gdyby nie wsparcie finansowe z BŚE, to silniej narastałyby dysproporcje

Rysunek 1. Udział wydatków na sektor rolny w budżecie ogółem oraz w PKB w latach 2010-2017
 Figure 1. Share of expenditure on the agricultural sector in the total budget and in GDP in 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Projektów... oraz Uzasadnień ...]

Source: own elaboration based on [Projektów... oraz Uzasadnień ...]

sektorowe w podziale środków z krajowego dochodu. Po części można to przypisać dostosowaniom do warunków bieżących wywołanych potrzebą ograniczeń finansowych, niemniej skala redukcji jest jednak zbyt duża i nieproporcjonalna, szczególnie gdy wziąć pod uwagę sukcesywny wzrost poziomu PKB w ostatnich latach – ok. 3% rocznie.

Budżet środków europejskich

BŚE w 2016 roku w ramach wydatków kontynuowanych w perspektywie 2014-2020 (tj. z pominięciem tych, które w 2015 roku wygasły jako należące do poprzedniej perspektywy budżetowej 2007-2013 – ekwiwalencja) był realnie o blisko 30% wyższy niż w 2015 roku. Niestety, beneficja z UE będą w sektorze rolnym w Polsce w 2017 roku mniejsze niż w 2016, gdyż przede wszystkim zmalała ogólna suma przyznanych przez UE Polsce środków (w 2017 roku będzie to o 9,3% mniej w stosunku do 2016 roku). Proces ten postępuje sukcesywnie od 2015 roku. Warto jednak zauważyć, iż względny udział BŚE w budżecie rolnym Polski wyniósł 37,23% i był tylko o 6,75% niższy niż w 2016 roku. Tak więc spadek ten był mniejszy niż ogółu środków unijnych przekazanych przez UE Polsce w 2016 roku.

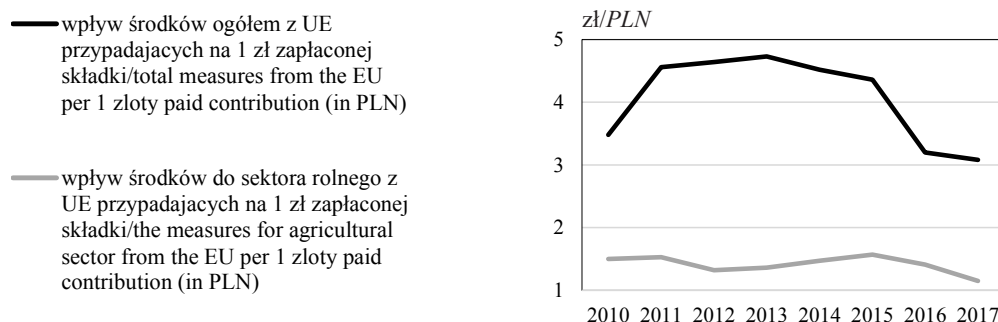
W ramach wydatków z tego budżetu, których dysponentem jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w projekcie ustawy budżetowej na 2017 rok przewiduje się łącznie wydatkowanie 20 212,789 mln zł, co jest kwotą realnie o 22,92% niższą niż w 2016 roku, gdy BŚE przewidywał wydatki równe 26 673,514 mln zł. Wydatki ogólne zaplanowane w budżecie rolnym Polski wyniosą 48 414,867 mln zł, co oznacza, iż w 2017 roku będą niższe realnie o 11,24% niż w 2016 roku, tj. o 5.345,171 mln zł, gdy wyniosły 53 760,038 mln zł. Tak więc udział wydatków z BŚE w 2017 roku istotnie się zmniejszy w porównaniu z 2016 rokiem i będzie wynosił 42,97%, podczas gdy w 2016 roku przekroczył finansowanie krajowe i wyniósł 50,44% ogółu budżetu sektora rolnego. W 2017 roku nie będzie więc multiplikacji KBR oraz BŚE, co miało miejsce w 2016 roku. Niemniej, trzeba wyraźnie podkreślić, iż spadający od kilku lat, ale ciągle względnie wysoki udział budżetu rolnego Polski w budżecie ogólnokrajowym (12,58% w 2017 roku, 14,48% w 2016, 16,09% w 2015 i 16,71% w 2014) wraz z KRUS i środkami unijnymi zawdzięczać należy udziałowi tych ostatnich.

Przebieg środków finansowych pomiędzy Unią Europejską a Polską

Rolnictwo i wieś w Polsce będą także w 2017 roku beneficjentami netto procesu integracji Polski z UE, niemniej w istotnie niższym w porównaniu z poprzednimi latami stopniu. Co więcej, spadek poziomu korzyści z 1,41 zł w 2016 roku do 1,15 zł w 2017 roku w przeliczeniu na 1 zł składki do budżetu UE, tj. ok. 26 gr, czyli 18,4%, należy uznać za duży – największy w ośmiu ostatnich latach. Przyczyną tego jest istotna redukcja wydatków w BŚE.

Jeśli uwzględnić refinansowane środki z UE, przeznaczone na wydatki w BŚE w 2017 roku, tj. na rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne, rezerwy celowe w kwocie 20 212,789 mln zł, to stanowią one 36,12% (w 2016 roku było to 43,27%, a w 2015 – 36%) ogółu środków przekazanych Polsce przez UE w 2017 roku. Z pożyczkami z BGK (też środkami UE) jest to suma odpowiednio większa i wynosi w 2017 roku 20 803,364 mln zł, tj. 37,23% ogółu środków unijnych dla Polski. Kwota ogólna środków z UE otrzymanych przez Polskę w 2017 roku wynosi 55 884,160 mln zł [*Uzasadnienie...* s. 177] bez środków przekazanych przez państwa EFTA i jest niższa o 5716,66 mln zł niż w 2016 roku (61 600,82 mln zł) oraz w 2015 roku (79 365,249 mln zł). Stąd też udział w niej wydatków z BŚE przeznaczonych dla Polski jest odpowiednio niższy 37,23%, (w 2016 roku było to 43,98%, w 2015 – 36%, w 2014 – 32,54%, w 2013 – 28,78%, w 2012 – 28,4%), głównie ze względu na spadek ogólnej sumy środków przekazywanych Polsce przez UE w 2017 roku. Wspólnej polityce rolnej (WPR) wyrosła więc konkurencja w zakresie tytułów, na które wydatkowane są środki przekazywane Polsce przez UE, w głównej mierze w postaci programów realizowanych z udziałem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Beneficja polskiego sektora rolnego utrzymują się także w 2017 roku, choć będą istotnie niższe.

Rysunek 2. Wpływ środków ogółem, w tym do sektora rolnego z UE przypadających na 1 zł zapłaconej składki

Figure 2. Total measures, including the EU agricultural sector per 1 zloty paid contribution

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Można szacować, iż o ile na 1 zł wniesionej przez Polskę składki do budżetu ogólnego UE przypadnie w 2017 roku 3,08 zł (w 2016 roku było to 3,20 zł, w 2015 – 4,36 zł, w 2014 – 4,52 zł, w 2013 – 4,73 zł, w 2012 – 4,64 zł, w 2011 – 4,56 zł, w 2010 – 3,48 zł), to z tego 1,15 zł (proporcjonalnie do 37,23% udziału) przeznaczone będzie na cele i zadania budżetu rolnego w Polsce. W poprzednich latach odpowiednie liczby wynosiły: w 2016 roku 1,41 zł, w 2015 – 1,57 zł, w 2014 – 1,47%, w 2013 – 1,36 zł, w 2012 – 1,32 zł, w 2011 – 1,53 zł, w 2010 – 1,50 zł średnia arytmetyczna, a za okres 2010-2017, tj. 8 lat, wynosi 1,41 (por. rys. 2) [Czyżewski, Matuszczak 2014].

KRUS

Kwota dotacji na KRUS wyniesie w 2017 roku 17 924,828, mln zł, będzie niższa o 3,02% i stanowić będzie 185% zaplanowanych wydatków na rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne. Warto zauważyć, iż w 2016 roku wskaźnik ten wynosił 217%, w 2015 – 189%, w 2014 – 152%, w 2013 – 140%, w 2012 – 134%, w 2011 – 122%, a w 2010 – 120% planowanego wówczas KBR. Niemniej należy zauważyć, iż relacja ta jest w 2017 roku o 32% mniej korzystna niż w 2016 roku, a rosnąca tendencja wydatków na KRUS po 2010 roku została przerwana. Przypomnijmy też, iż relacja ta w budżetach rolnych z pierwszych lat członkostwa Polski w UE była też dość wysoka, np. w 2004 roku wynosiła 213%. Faktem jest jednak, iż o ile wydatki na KRUS stanowiły w 2016 roku 2,2-krotność budżetu rolnego, to w 2017 roku tylko 1,85 (ale w 2010 roku było to 1,2). Warto zauważyć, iż miało to miejsce w warunkach, gdy środki na pozostałe części budżetu rolnego w 2017 roku, tzn. rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne, budżety wojewodów, a także rezerwy celowe realnie wzrosły średnio o kilka procent. Skłania to do tezy, że ogólnie bardzo napięta sytuacja budżetu państwa spowodowała, iż wydatki planowane na KRUS, które od 2010 roku traktowane były jako komplementarne względem pozostałych części budżetu rolnego i wyraźnie rosły, stały się w 2017 roku w części substytucyjne wobec ważnych palących potrzeb KBR, co spowodowało wspomnianą redukcję. Ustawodawca mógł też uznać, iż jest to działanie zasadne w sytuacji znaczącej redukcji w KBR wydatków z BŚE.

Łączna suma wydatków na KRUS w KBR w 2017 roku to około 4,66% ogółu wydatków budżetowych państwa. W 2016 roku było to 4,95%, w 2015 – 5,12%, w 2014 – 4,14%, a w latach poprzednich udział ten wynosił kolejno: 4,93% (2013), 4,82% (2012), 5,04% (2011), 5,37% (2010), 5,52% (2009), 5,09% (2008), 5,9% (2007), 6,63% (2006), 6,93% (2005), 7,8% (2004), 8,7% (2003), 9,06% (2000), 10,16% (1998) [Czyżewski, Matuszczak 2015b]. Oznacza to, że w ostatnich 20 latach zmniejszył się on o ponad połowę, przy czym po 2009 roku wynosi średniorocznie ponad 5%, odchylenia zaś od tej średniej mieszczą się w granicach do 3%. Dowodzi to

także, iż rola wydatków na KRUS w KBR w długim okresie relatywnie spada, przy czym w okresie przedakcesyjnym, czyli w latach 1998-2003, udział ten spadł o 1,46%, a w ciągu kolejnych 14 lat akcesji Polski do UE (2004-2017) spadł o dalsze 3,19%. Można więc sądzić, iż stymulacja funkcji ekonomicznych KBR trwa nieprzerwanie od kilkunastu lat. Ostatnie jednak lata (2010-2016) przyniosły względny wzrost wolumenu wydatków na KRUS, co w 2017 roku uległo zmianie na rzecz realnej ich redukcji o ponad 3%. Niemniej są podstawy, by uznać, iż poziom wydatków na KRUS zbliżył się do krytycznego progu wydatków społecznie zdeterminowanych. Z drugiej strony, w ostatnich 20 latach widać wyraźnie, jak socjalizacja wydatków na KRUS została ograniczona przez ponad dwukrotny (2,2) spadek udziału w ogóle wydatków budżetowych państwa.

Przedstawiona argumentacja przeczy tezie o potrzebie likwidacji KRUS. W ostatnich latach nasilił się proces uszczelniania zasad przyznawania świadczeń z tego tytułu i „rezerwy” w tym zakresie są nikłe. Zrównoważone wspieranie, zarówno sfery ekonomicznej sektora rolnego, jak i socjalnej w gospodarstwach rolnych, jest w obecnej sytuacji gospodarczej Polski racjonalne i zgodne z zasadą, iż ekonomia winna postulować rozwiązania efektywne ekonomicznie, ale też społecznie adekwatne [Czyżewski, Matuszczak 2015a]. Warto podkreślić, iż dotacja z budżetu państwa do KRUS stanowi 91,68% przychodów KRUS bez refundacji kosztów wypłat świadczeń zabiegowych i innych transferów i 84,67% z refundacją tychże świadczeń.

Pozostałe istotne zmiany

W KBR i BŚE na 2017 rok zaznacza się wyraźny spadek planowanych łącznych środków na płatności bezpośrednie, które wyniosą łącznie 14 405,999 mln zł, podczas gdy w 2016 roku było to 19 770,477 mln zł, a więc o 5369,478 mln zł więcej. Oznacza to, iż w 2017 roku na te cele będzie przeznaczonych w KBR i BŚE realnie o 28,43% mniej niż w 2016 roku. Charakterystyczne jest, iż zmniejszają się planowane wydatki na wsparcie bezpośrednie, zarówno z budżetu krajowego (wraz z rezerwami celowymi) realnie o 12,18%, a także w stopniu ponaddwukrotnie większym w BŚE.

We wszystkich częściach KBR, tj. w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych, budżetów wojewodów i rezerw celowych, sumaryczna kwota planowanych wydatków jest realnie nieco wyższa niż w 2016 roku. Niemniej występuje wysoka, negatywna asymetria tych wydatków. W bardzo wielu tytułach planuje się wzrost nieprzekraczający poziomu inflacji, a więc realny, niewielki spadek. Z kolei nieliczne, jak np. wydatki na prace geodezyjno-urzędzeniowe w rolnictwie czy na ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (w funduszach celowych), notują kilkukrotny wzrost, co powoduje w sumie pozytywny ogólny sumaryczny poszczególnych części KBR.

Cechą charakterystyczną KBR i BŚE na 2016 rok było zaplanowanie wsparcia producentów owoców i warzyw wraz z wspólną organizacją tego rynku na kwotę 341,732 mln zł. W 2017 roku będzie to kwota tylko 77,511 mln zł, a więc realnie wynosząca 21,38% środków z 2016 roku. Podobnie zostały zredukowane środki w KBR – z 115,942 mln zł w 2016 roku do 25,568 mln zł w 2017 roku, czyli realnie do ok. 21% stanu z 2016 roku. Tak więc w 2017 roku nastąpi kolejna wyraźna redukcja wsparcia tego tytułu wydatków blisko pięciokrotnie w stosunku do 2016 roku. Warto przypomnieć, iż w 2015 roku łączne wsparcie finansowe z tego tytułu sięgało 723,625 mln zł, a więc było 9,3 raza wyższe niż w 2017 roku.

Wnioski

1. W 2017 roku zdecydowanie obniżą się łączne wydatki budżetowe na sektor rolny, jednak wrosną nieco wydatki z KBR, a istotnie zmaleją środki z budżetu UE. Można zatem postawić tezę, iż poczyniono krok w kierunku renacjonalizacji wydatków w budżecie rolnym Polski. Niemniej spadek wydatków na sektor rolny ogółem skutkuje tym, iż udział tych wydatków jest malejący w budżecie państwa ogółem, jak i względem PKB. Dodać należy, że mimo obniżającego się wsparcia finansowego z BŚE, jest to nadal ważne źródło finansowania, dzięki któremu dysproporcje sektorowe w podziale środków z krajowego dochodu nie narastają tak drastycznie.

2. Rolnictwo i wieś w Polsce będą także w 2017 roku beneficjentem netto procesu integracji Polski z UE, niemniej w istotnie malejącym w porównaniu z poprzednimi latami stopniu. Co więcej, spadek poziomu korzyści z 1,41 zł w 2016 roku do 1,15 zł w 2017 roku, w przeliczeniu na 1 zł składki do budżetu UE, należy uznać za duży – największy w ośmiu ostatnich latach. Jednocześnie beneficja te będą mniejsze niż w 2016 roku, gdyż przede wszystkim zmalała ogólna suma przyznawanych przez UE Polsce środków (w 2017 roku o 9,3% w stosunku do 2016), co dzieje się sukcesywnie od 2015 roku. Równocześnie względny udział BŚE w budżecie rolnym Polski wyniósł 37,23% i był tylko o 6,75% niższy niż w 2016 roku, tak więc spadek ten był relatywnie mniejszy niż ogółu środków unijnych przekazanych przez UE Polsce w 2017 roku.
3. Kwota dotacji budżetowej wydatkowana na potrzeby KRUS (tj. wydatków społecznie zdeterminowanych) będzie w 2017 roku o 3,02% niższa niż w 2016 roku. Ma to miejsce w sytuacji, gdy wydatki na pozostałe części KBR realnie rosną, tj. na rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne, budżety wojewodów i rezerwy celowe. Oznacza to, iż ustawodawca mógł uznać, iż należy ograniczyć komplementarność wydatków na KRUS w budżecie rolnym Polski względem pozostałych części budżetu rolnego.
4. W 2017 roku odnotować należy również istotny spadek planowanych łącznych środków na płatności bezpośrednie, także wysoką, negatywną asymetrię wydatków szczegółowych w budżecie rolnym – w bardzo wielu tytułach planuje się iluzoryczny, nominalny wzrost, który po urealnieniu o poziom inflacji daje niewielki spadek, w innych, niewielu – notuje się kilkukrotny wzrost (np. wydatki na prace geodezyjno-urzędzeniowe w rolnictwie czy na ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich).

Literatura/Bibliography

- Czyżewski Andrzej, Anna Matuszczak. 2013. Dochody i wydatki w budżetach rolnych Polski w mijającej perspektywie finansowej 2007-2013 (Income and expenditure in the Polish agricultural budgets in past financial perspective 2007-2013). *Journal of Agribusiness and Rural Development* 2 (28): 33-44.
- Czyżewski Andrzej, Anna Matuszczak. 2014. Relacje pomiędzy krajowym i unijnym finansowaniem wydatków budżetowych na sektor rolny w Polsce w długim okresie (Relationships between national and EU longterm funding budget expenditure on the agricultural sector in Poland). *Journal of Agribusiness and Rural Development* 1 (31): 21-29.
- Czyżewski Andrzej, Anna Matuszczak. 2015a. KRUS w budżecie rolnym Polski w długim okresie (ASIF in the agricultural budget of Poland in the long term). *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 403: 30-41.
- Czyżewski Andrzej, Matuszczak Anna. 2015b. Potrzeba zmian w modelu rozwoju rolnictwa a finansowanie celów w budżecie rolnym Polski po 2005 roku (Need for changes in agricultural development model and financing purposes of Polish agricultural budget after 2005). *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach* 218: 113-132, http://www.ue.katowice.pl/uploads/media/08_18.pdf.
- Projekty ustaw budżetowych na lata 2010-2017* (Draft budgetary acts for 2010-2017).
- Uzasadnienia do ustaw budżetowych na lata 2010-2017, T. 1* (Justifications to the budget acts for 2010-2017, T. 1), <http://www.mf.gov.pl>.

Summary

The purpose of the analyzes was to indicate the quantitative and qualitative changes that took place in the expenditures of the budgetary act for 2017 in the sections on agriculture, rural development, agricultural markets, together with the ASIF and the Budget of the European Funds in comparison with the previous year. It is reasonable to conclude that after many years of relatively consistent national agricultural policy, the legislator's approach to financing many agricultural sectors has been noticeable. One may ask whether we are dealing with renationalisation of expenditure in the National Agricultural Budget, in the condition of a falling pool of funds from the Budget of the European Funds or not yet.

Adres do korespondencji
 prof. dr hab. Andrzej Czyżewski, prof. zw. UEP (orcid.org/0000-0002-6233-6824)
 dr hab. Anna Matuszczak, prof. nadzw. UEP (orcid.org/0000-0002-5045-5447)
 Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
 Al. Niepodległości 10, 61-875 Poznań
 e-mail: anna.matuszczak@ue.poznan.pl,
 a.czyzewski@ue.poznan.pl